

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund

Styrelsens berättelse över förbundets verksamhet 2003

Styrelse från årsmötet 2003

Ordförande:

Anders Björck
(till årsmötet 2006)

Vice ordförande:

Carl Göran Andræ
(till årsmötet 2005)

Andre vice ordförande:

Stig Hedlund
(till årsmötet 2006)

Ständig sekreterare:

Håkan Liby

Skattmästare:

Rune Skogum
(till årsmötet 2004)
Gunnar Nyberg har upprätthållit
skattmästarens funktion under året.

Ledamöter:

Roine Schenning
(till årsmötet 2004)
Ola Sandström
(till årsmötet 2005)
Ove Lundgren
(till årsmötet 2004)
Britt-Marie Strand
(till årsmötet 2004)

Ingvar Eriksson

(till årsmötet 2006)
Mona von Engeström
(till årsmötet 2006)
Karl-Erik Thisner
(till årsmötet 2005)
Gunnar Olsson
(till årsmötet 2005)

Arbetsutskott:

Vice ordföranden, andra vice ordföranden, sekreteraren och Upplandsmuseets ekonomichef.

Revisorer:

Lennart Jansson, Öhrlings
PriceWaterHouseCoopers
Sven Lundkvist

Revisorssuppleanter:

Carl Birger Svedqvist
Mats Gunnarsson, Öhrlings
PriceWaterHouseCoopers

Valberedning:

Marianne Jonstam
(sammankallande)
Ma Sundqvist
Mirja Korpela

Representant för Sveriges Hembygdsförbunds förtroenderåd:

Stig Hedlund.

Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds årsstämma 2003:

Ingvar Eriksson

Bror R Eriksson

MaryAnn Olarsbo

Ersättare:

Stig Hedlund

Mona von Engeström

Stefan Östergren

Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds årsstämma 2004:

Bror R Eriksson

Mona von Engeström

Per Thunström

Ersättare:

Gunnar Olsson

Arne Gusén

Lennart Johansson

Styrelsen har hållit tre protokollförda sammanträden och arbetsutskottet har sammanträtt vid fem tillfällen under året.

Antalet hembygdsföreningar anslutna till Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund var den 31 december 2003 65 st. Föreningarnas exakta medlemssiffra har ännu ej redovisats. År 2002 var föreningarna 64 och medlemsantalet 13 227.

Enskilda medlemmar utgjorde den 31 december 2003

Betalande	982	(2002: 1 061)
Ständiga	65	(2002: 66)
Hedersledamöter	5	(2002: 6)
Medaljörer	40	(2002: 39)
Summa	1 092	(2002: 1 172)

Ekonomi

På styrelsens uppdrag har förbundets kapitalplaceringar ombesörjts av t.f. skattmästare Gunnar Nyberg i samverkan med E Öhmans junior Fondkommission AB i Stockholm. Stiftelsen Upplandsmuseet har enligt i stadgarna föreskrivet avtal med förbundet svarat för medlemsregistrering, uppbörd av medlemsavgifter till förbundet och Sveriges Hembygdsförbund, värvning av nya medlemmar, meddelandeservice, årsboksredaktion, service till anslutna föreningar samt för den löpande ekonomidministrationen med redovisning, betal-service, årsbokslut, budgetunderlag och rapportering till styrelse och ledamöter. Den ekonomiska förvaltningen för år 2003 framgår av balans- och resultaträkningen för 2002 och 2003.

Stiftelser

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har förvaltningsansvar för sju stiftelser. Enligt stiftelselagens bestämmelser lämnas separata årsredovisningar för dessa. Stiftelserna är följande: Hilmer Åbergs fond, Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond, Nils och Barbro Sundquists minnesfond, Upplandskretsen för hembygdsvårdsfond, Ola Ehns minnesfond, Elisabeth Wensters minne, samtliga samförvaltade samt Stiftelsen Constance Anderssons donationsfond.

Enligt stiftelselagens bestämmelse skall under en 5-årsperiod 80% av avkastningen utdelas i enlighet med de stadgar som gäller för varje enskild stiftelse.

Hilmer Åbergs fond, Elisabeth Wensters minne och Constance Anderssons donationsfond har Upplandsmuseet som destinatar. Medlen skall huvudsakligen användas till utökande, vård och omhändertagande av museets samlingar, men också till museets verksamhet.

Från de övriga stiftelserna, vars avkastning skall användas till bl.a. forskning om uppländsk kultur och insatser inom hembygdsvården har under året utdelats medel från Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond. Utdelningen redovisas under rubriken Vinterting.

Vinterting

Förbundets vinterting för hembygdsföreningarna i Uppland hölls söndagen den 2 februari 2003 i Hantverksföreningens festvåningar i Uppsala. Förbundets ordförande, f. landshövding Ann-Cathrine Haglund, kunde hälsa ett 60-tal representanter för hembygdsföreningarna välkomna.

Dagens huvudprogram behandlade det nationella projektet Agenda kulturarv, initierat av Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna och Länsmuseernas samarbetsråd. Håkan Liby inledde och presenterade därefter antikvarie Marja Erikson som leder projektet i Uppsala län. Hon beskrev projektets syfte, det vill säga att sätta kulturarvsfrågorna på agendan, öka allmänhetens intresse och engagemang för vårt kulturarv och sträva efter mer demokratiska arbetsformer i dessa frågor. I maj skall en nationell programförklaring för kulturarvsfrågorna ta form i samband med ett stort symposium.

Efter kaffepausen samlades deltagarna i grupper för att diskutera aktuella frågor i hembygdsrörelsen, bland annat Agenda kulturarv. Vid den avslutande återsamlingen gick diskussionens vågor höga och det gick inte att ta miste på att kulturarvsfrågorna nu hade engagerat många.

Utdelning ur Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond

Vid vintertinget utdelades ett bidrag på 10 000 kronor ur Landshövding Hilding

Kjellmans hembygdsfond till Härnevi hembygdsförening som ett bidrag till planerad flyttning av en knuttimrad bod från en tomt där arrendeavtalet gått ut, till kyrkomiljön i Härnevi. Boden skall tjänstgöra som hembygdsmuseum och här kommer föreningens välordnade samlingar att visas, vilket berikar den välbesökta miljön vid kyrkan på ett positivt sätt.

Disa Gilles pris

Disa Gilles pris för föredömlig insats inom uppländsk hembygdsvård tilldelades Altuna hembygdsförening som ett erkännande för det pågående arbetet med att iordningställa ett skolmuseum i anslutning till hembygdsgården. Skolbyggnaden från 1840-talet är en av Upplands äldsta och interiören och inredningen har ett stort kulturhistoriskt intresse. Här skall bland annat barn och ungdomar få ta del av gångna tiders levnadsvillkor och skolgång.

Årsmötet 2003

Årsmötet hölls söndagen den 13 april i Årstaskolan, Uppsala, med Vaksala hembygdsförening som värd. Närmare 100 ombud för enskilda medlemmar och föreningar hade hörsammat kallelsen. Programmet inleddes med att Vaksala hembygdsförenings ordförande Lennart Hulth gav en trevlig och intressant pre-

sentation av Vaksala socken och dess kulturminnen från olika tider.

Därefter inleddes förhandlingarna under ledning av förbundets ordförande Ann-Cathrine Haglund. När verksamhetsberättelsen och årsredovisningen för 2002 godkänkts av årsmötet och budgeten för 2004 fastställts, förrättades valen, se styrelsens sammansättning ovan.

Till ny ordförande valdes landshövding Anders Björck.

Avslutningsvis uppmärksammades två personer som lämnade styrelsearbetet. Ordföranden avtackade Anna-Lena Eriksson med blommor och därefter vände sig 1:e vice ordföranden, Carl Göran Andrä till Ann-Cathrine Haglund för att med tal och gåva tacka för många års betydelsefulla insatser och engagerat arbete i styrelsen för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Vårutflykt och vårstämman

Söndagen den 1 juni, samma dag som 700-årsjubileet till minne av den heliga Birgittas födelse kulminerade i Vadstena, arrangerade förbundet den årliga vårutflykten med drygt 80 deltagare. Det var därför naturligt att välja ett Birgitta-tema för utflykten och utgångspunkten blev Upplands förnämsta Birgittaminnen, presenterade ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

Första besöksmålet var Tensta kyrka

med de berömda kalkmålningarna av Johannes Rosenrod, utförda 1437. Här finns också den unika Birgitta-sviten som beskriver Birgittas liv på ett fängslande sätt. Docent Anna Nilsén gav en inträngande och intressant beskrivning av målningarnas program i sin helhet, beskrev vem beställaren var liksom hans och tidens förhållande till Birgitta. Birgitta-svitens detaljrika motiv stod i fokus och blev en pedagogisk sammanfattning av temat i sin helhet.

Vårstämman hölls i Tensta bygdegård under ledning av förbundets ordförande Anders Björck. På dagordningen stod bl.a. val av ombud för de enskilda medlemmarna. Årets medaljör Ingvar Eriksson, representerade förbundet vid Riksstämman i Hällevik just denna helg och kunde därför inte närvara och ta emot medaljen.

Efter lunchen på Eklundshof gick resan till Finsta, den plats som enligt traditionen förknippas med Birgittas födelse och barnaår, även om senare års forskning ifrågasätter detta. Vår uppskattade ciceron i Finsta, Ingela Jansson, berättade livfullt och engagerande och visade huvudbyggnaden med de medeltida källarvalven, den yngre och äldre "bönegrottan" samt Skederids kyrka från 1200-talet som blev vallfartsort när Birgitta helgonförklarats.

Uppsala domkyrka erbjöd utflyktens sista sevärdhet – Finstakoret, där Birgittas föräldrar, lagman Birger Persson och hans

hustru Ingeborg vilar sedan 1328 under den svarta marmorhällen. Den äldsta bilden av Birgitta, om än mycket liten, finns också på hällen. Även om koret var välkänt för många sedan tidigare fick det nu en mycket initierad och fängslande presentation av fil. dr Herman Bengtsson. Med utgångspunkt från gravhällen beskrev han personer, relationer, maktförhållanden och symbolspråk samt dessutom korets övriga bilder, textilier och föremål. Här finns ju numera också ett litet förgyllt skrin med en relik av den heliga Birgitta, en gåva från Birgittasystrarna i Rom.

Höstutflykt

Höstutflykten den 28 september samlade 50 personer, det vill säga en fullsatt buss. Det första besöksmålet var Kättsta, en av platserna som undersökts under sommaren med anledning av E4:ans nya sträckning norrut. Arkeolog Ola Korpås demonstrerade det imponerande gravfältet och spåren av bebyggelse på boplatserna från järnåldern.

Resan gick vidare norrut och i Österänge besöktes den så kallade linadan som förvaltas av Föreningen Upplands lin. Syftet är att det här skall vara möjligt för linodlare att bereda lin mer rationellt med mekaniserade bråknings- och skäktningsmaskiner.

Karlholmsbruk var nästa besöksmål

och i Vita magasinet kunde deltagarna värma sig, äta matsäck och samtidigt ta del av grundläggande information om bruket. Kunniga ciceroner ledde sedan en rundvandring i järnbruksam miljön med besök i kvarnen, skolan, kyrkan och inte minst den unika lancashiresmedjan. Besöket i Karlholmsbruk avrundades med kaffe och hembakat bröd i Vita magasinet.

Dagens sista mål var Västlands kyrka, byggd i nyklassisk stil under 1800-talets andra hälft och ett exempel på den typ som brukar kallas "Tegnérlador" på grund av att Esaias Tegnér gjorde sig till tolk för tidens rymliga, ljusa och luftiga kyrkoideal. Antikvarie Johan Dellbeck informerade om kyrkan och satte in den i ett större arkitektoniskt sammanhang.

Ordförandekonferens

Som tidigare år bjöds hembygdsföreningarnas ordförande in till konferens för att diskutera verksamheten och ventiler aktuella glädjeämnen och problem. Lördagen den 18 oktober samlades således 25 personer på Upplandsmuseet.

Programmet inleddes med att antikvarie Marja Erikson demonstrerade det nya projektet Digitala kulturhistoriska kartor som är i sin linda men på sikt kan bli en fantastisk resurs för kulturhistorisk forskning.

Därefter presenterade Stig Hedlund och Håkan Liby resultatet av den enkätundersökning som gjorts på uppdrag av

styrelsen för att få underlag till beredning av en motion till årsmötet 2003. Motionens innehåll gällde föreningarnas avgift till det regionala hembygdsförbundet och ett förslag till ny beräkningsgrund, baserad på antalet medlemmar i föreningen. En majoritet av de föreningar som svarat på enkäten förordade bibehållet system med avgift baserad på antalet ombud till årsmötet.

Temat "Hembygdsföreningen och skolan" inleddes med en beskrivning av Altuna hembygdsförenings framgångsrika arbetssätt, presenterat av Mona von Engeström. Det visade sig vid efterföljande diskussion att många föreningar har god kontakt med skolan i närområdet och samarbetar på många olika sätt.

Efter lunchen fortsatte diskussionen kring dagens aktuella ämnen i mindre grupper som avslutningsvis redovisades.

Arbetsutskottet

Arbetsutskottet har, i överensstämmelse med de nya stadgarna från 2000, svarat för löpande förvaltning enligt styrelsens bestämmelser. Följaktligen har AU förberett styrelsesammanträden, vinterting, årsmöte och ordförandekonferens.

Förste vice ordförande Carl Göran Andrae har ansvarat för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds hemsida i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund samt givit råd och service

åt hembygd föreningar som önskat bygga eller länka hemsidor.

Kursverksamhet

En kurs i konsten att bygga hemsidor arrangerades den 8 maj på Historiska institutionen i Uppsala på initiativ av Carl Göran Andræ. Tolv personer från åtta hembygd föreningar deltog. Pernilla Söderquist från Sveriges Hembygdsförbund svarade för den grundläggande undervisningen och sedan fick var och en vid sin dator pröva de nyförvärvade kunskaperna med praktiska tillämpningar.

Publikationer

Under året har årsboken UPPLAND 2003 med Håkan Liby som redaktör utgivits. Boken innehåller sju artiklar som speglar uppländsk kulturhistoria samt ett sammandrag av verksamheten i den uppländska hembygd rörelsen.

Fyra nummer av medlemsbladet Meddelanden har utgivits med Håkan Liby som redaktör.

Kvekgården

Friluftsmuseet Kvekgården i Kveks by utanför Örsundsbro ägs av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Som föregående år beslutade styrelsen att också säsongen 2003 uppdra åt Lagunda hembygdsförening att ansvara för öppethållande, bokningar och visningar på Kvekgården. Upplandsmuseet arrangerade en utbildningskväll för den grupp medlemmar i föreningen som åtog sig att medverka i visningsverksamheten.

Upplandsmuseet svarar som tidigare för byggnadsvården på uppdrag av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Den 6 juni 2003 fattade länsstyrelsen beslut om att förklara Kvekgården som byggnadsminne, vilket uppmärksammades på ort och ställe i samband med nationaldagsfirandet samma kväll med Lagunda hembygdsförening som arrangör.

Upplandsmuseet och hembygd rörelsen

Upplandsmuseets administrativa avdelning svarar för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds kanslifunktion och museets ekonomischef Gunnar Nyberg har huvudansvaret för ekonomihanteringen. Huvudansvarig för kontakten med hembygdsföreningarna är landsantikvarie Håkan Liby. Upplandsmuseet har hållit kontakt med föreningarna genom personliga besök, föredrag och rådgivning. Museets samtliga avdelningar står till hembygd rörelsens förfogande. Det innebär att föreningarna

kan få råd om underhåll av byggnader, föremåls- och fotosamlingar samt pedagogisk verksamhet. Stiftelsen Upplandsmuseet och Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har ett avtal som reglerar fondförvaltning, administrativa tjänster (förbundskansli), redaktionellt arbete, förlagsverksamhet, försäljning samt museiservice till förbundet.

I Upplandsmuseets styrelse representeras förbundet av en ordinarie ledamot, Carl Göran Andræ och en suppleant, Stig Hedlund.

Landsantikvarien är sekreterare och föredragande i Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds styrelse.

Värderingsprinciper

Fordringar upptas till det belopp som efter en individuell bedömning beräknas bli betalt. Lager har värderats enligt lägsta värdets princip, vilket innebär till det lägsta av anskaffningsvärdet och en bedömning av det verkliga värdet på balansdagen. Aktierna har värderats till lägsta värdet av anskaffningsvärde och marknadsvärde.

Anders Björck
ordförande

Håkan Liby
sekreterare

Vår revisionsberättelse har avgivits

Lennart Jansson

Sven Lundkvist